

Nr 160

Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236); given den 18 oktober 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen, som går ut den 20 december 1974, förlängs ytterligare ett år.

Utdrag av protokollet över handelsärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 oktober 1974.

Närvarande: ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Feldt, anmäler fråga om *tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236)* och anför.

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236; ändrad senast 1973: 301) är en fullmaktslag, som ger Kungl. Maj:t möjlighet att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering. Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i dess 1 §. Denna paragrafs första och andra stycken avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs, att Kungl. Maj:t kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksdagssession ej pågår, inom en månad från början av nästkommande session. Om underställning ej sker eller riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde gillar förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2—9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer föreskriva, att visst pris skall gälla som högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten inte utan tillstånd får överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes vara högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse, dvs. en utfästelse om det högsta pris som skall tillämpas på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. Har någon gjort sådan utfästelse till myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, får utfästelsen inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b §

kan Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet gjort anmälan om prishöjningen och skälen för den. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prisocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger Kungl. Maj:t möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått eller i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av Kungl. Maj:t.

Lagens återstående paragrafer, 10—22 §§, innehåller straffbestämmelser m. m. När 2—9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10—22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen är, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande kungörelse (1973: 904) äger lagens 2—4, 6, 8 och 9 §§ tillämpning till och med den 20 december 1974. Kungörelsen är utfärdad med stöd av ett förhandsgodkännande från riksdagen (prop. 1973: 165 bil. 5, FiU 40, rskr 344).

I prop. 1973: 165 bil. 5 redovisas de regler som fram till hösten 1973 införts om prisstopp på kött- och mejerivaror och på trävaror samt om anmälningsskyldighet i fråga om pappersved, pappersmassa och vissa pappersprodukter.

Den 15 mars 1974 utvidgades prisstoppet till att gälla även mjöl och bröd samt vissa pappersprodukter, bl. a. tidningspapper. Samtidigt infördes prisstopp på viktigare byggnadsmaterial. Prisstoppet på tidningspapper upphävdes med verkan fr. o. m. den 21 juni 1974.

Den 24 juli 1974 upphävdes prisstoppet på pappersprodukter med undantag av blöjor. I stället infördes i fråga om dessa varor skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar enligt 3 b § allmänna prisregleringslagen. Sådan anmälningsskyldighet infördes samtidigt också i fråga om sanitetsbindor och tamponger.

Prisstoppet på trävaror upphävdes den 11 september 1974 och ersattes med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. Samma dag infördes prisstopp på lantbruksmaskiner och gödselmedel.

För närvarande gäller sålunda prisstopp på vissa livsmedel (kött, mejerivaror, mjöl och bröd), byggnadsmaterial, lantbruksmaskiner och göd-

selmedel samt blöjor. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar föreligger i fråga om vissa trä- och pappersvaror m. m. Bestämmelserna finns i kungörelsen (1974: 415) om prisstopp m. m. (ändrad 1974: 649 och 664).

Prisreglering har också fått tillgripas i samband med den oljekris som uppstod hösten 1973. Den 19 oktober 1973 infördes skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på motorbensin, motorbrännolja och eldningsolja. Den 7 december 1973 bemyndigade regeringen statens pris- och kartellnämnd att föreskriva högstpriser på nämnda varuslag. Sådana högstpriser fastställdes att gälla fr. o. m. den 21 december 1973. De har därefter ändrats den 30 januari och den 1 maj 1974.

Bakgrunden till de beslut om prisstopp som regeringen fattat under år 1974 är självfallet de tendenser till onormalt kraftiga prisstegringar som visat sig i fråga om berörda varugrupper. Priserna på matbröd steg sålunda från mars 1973 till mars 1974 med i genomsnitt omkring 10 %. Den genomsnittliga prisstegringen för byggnadsmaterial var under samma tid ungefär 26 %. Priserna på maskiner och redskap för lantbruket steg från juli 1973 till juli 1974 med i genomsnitt omkring 22 %. För handelsgödsel var prisstegringen under samma tid i det närmaste 80 %.

Det bör även i fortsättningen vara möjligt att ingripa mot en inflationistisk utveckling med åtgärder som avses i allmänna prisregleringslagen. Bestämmelserna i lagen bör därför vara i tillämpning ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

När lagen är i tillämpning, ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämna i vilken utsträckning regleringsåtgärder skall vidtas och hur åtgärderna skall utformas.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att godkänna att Kungl. Maj:t förordnar om fortsatt tillämpning
av 2—4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen under tiden
den 21 december 1974—den 20 december 1975.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten